

הצריך האחרון

ה שבוע עומד הדחפור לחקוק מעל מפת תל-אביב את אחד משרידיה האחרונים, ההולכים ונעלמים, של "תל-אביב ה"קטנה" — הצריף-הסנדלרייה-בית של משי פחת זלמן, בפינת פרישמן-דב הון.

רדאי אין זה שריד אסתטי, לא פנינה ארכיטקטונית ואף לא ערך היסטורי ממשי

למקום, אולם סיפורו הקטן והפשוט של אהרון, אביה-מישפחה, מקפל בתוכו דפים מתוך אלבומה של העיר.

סיפורו של אהרון בן ה-73 מתחיל בפרי לין בתחילת שנות העשרים, עת גמלה בלבו ההחלטה שפולין אינה מקום בטוח ליהודי. ב-1924, יצא עם קבוצת חברים בדרך לוונינה, ומשם לחיפה.

מחיפה יצא אהרון לראש-פינה, עבד שם בשדות-טבק, לא היה מרוצה מיחסו של מעבידו אליו ועזב, בחג-השבועות של אותה שנה. הוא הגיע חזרה לחיפה, ומשם לקיבוץ סמוך לזיכרון-יעקוב, שם מצא עבר זה בחקלאות.

"אחרי אכילת אבטיח אל תשתה מים", הזהירו את אהרון החקלאים במקום, אך הוא התייחס לכך בביטול. אכל אבטיח, שתה מים וחטף מלריה.

בעיקבות מחלתו נשלח לתל-אביב והת-ייצב אצל הד"ר שוורץ, רופא בהדסה בתל-אביב.

הד"ר איבן את המחלה, וקבע שהש"היה בארץ-ישראל עלולה להחמיר את מצבו של אהרון ולהביא אף למותו. הפיתרון היחיד, לדעת הרופא, יהיה לנסוע לוונינה, ובווינה לא מתים אנשים? היקר שה אהרון, "אם גם שם מתים, גם אני יכול למות שם", אמר, ונשאר בארץ. כע"בור ומן-מה החלים, הלך לגור בשכונת נווה-שלום (בסביבת רחוב שלוש) ועבד כשכיר במיקצועו — הסנדלרות.

יחד עם עוד שלושה חברים הוא גר בח"דר בשכונה, כשארצו משמש להם שולחן וקמה קופסות-פח הן הכסאות. בערבים היו הולכים לרקוד בפינת הרחובות אלנבי-שיינקין.

דירה היא לול

ב 1928 נשא אהרון לאשה את רחל, ועבר לגור ברחוב שלום עליכם, בדירה שכורה. בעלה-הבית היה סוחר בפחמים. ערב חגי-שבועות, שנת 1932, הוא הביא מטען פחם ושפך אותו מול חלון ביתו של אהרון. זה התרעם על המיפגע, ובתשובה אמר לו האדון: "אני בעלה-הבית, ויכול לשפוך מה שארצה והיכן שארצה!"

אתה האימרות התביבות ביותר על אהרון-זלמן היא, שאדם החי בבית-דירות משול לתרנגול החי בלול: כפי שזה האחרון יכול להגיד, כך מקצה אחד של הלול לקצהו השני, כך אותו אדם יכול ללכת מקיר אחד של דירתו לקיר השני וחזרה. לעומת זאת, אדם החי בבית על אדמה, עם חצר ומרחב מסביב, יכול לנשום אוויר,

אהרון זלמן קנה מיגרש ב-170 ל"י וגידל בו אח ששת בניו ובחו - עכשיו

מכר אותו ב-2 מיליון ל"י והצריך המפורסם יעלם מנוף העיר

זלמן למכור לה את המיגרש, קבלנים ניסו לפתוחו, אך אהרון לא מכר. סביב, יש רחוב דיונוגוף, ופס' הוד וספרי-צמרת, אך צריפו של אהרון מוסיף לעמוד בגאון, והוא ממשיך לתקן את נעי-ליהם של תושבי הסביבה, ולשמור על רעי-נגותו על-ידי הליכה יומית לשפת-הים וריצה לאורך החוף.

משכמי-ימים ומבקרים קבועים בחוף ודאי מכירים את דמותו הצנומה, המופיעה מדי-יום, בכל מזג-אוויר (גם בגשם שוטף) לריצה והתעמלות.

לפני כשנה נפל ונחבל על שפת-הים. ידיו נפגעו, ולא חזרו לאיתנן, והוא נאלץ לחדול לעבוד בסנדלרייה. בנו יצחק, בעזרת עובד שכיר, ממשיכים לנהל את המקום. הבית הפך רעוע וסיכן את דייריו, וכך החליט אהרון לבסוף למכור את המיגרש לקבלן פרטי, המורת כסף ורכוש (דירה ושתי חנויות בבניין שיוקם) בסכום כולל של 2 מיליון ל"י.

אין בליבו צער על כך. כל דבר — מגיע זמנו.

וכיצד רואה אהרון, שראה את תל-אביב כשפרישמן אפשר היה עוד לראות את הירקון והים, את תל-אביב של ימינו? אין לו הרבה חלונות. אומנם, את כיכר אחרים לא ראה עדיין, אך הוא מרוצה מהתפתחות העיר, רק דבר אחד בעוכריה, לדעתו — האנשים. תושביה העכירו את האווירה והפכו את החיים בה קשים ולא-נעימים. בכלל חרד הוא לשמה של המדינה בתו"ל בקרב הגויים, בעיקר לאור ההידר-דרות במוסר הציבורי והשערוריות הכלי-אל בדאגה, אך קולו נבלע ברעש של פרישמן.

שמורת-טבע, שספק אם כל אותם החול-פים על פניה מדי-יום, בדרכם לבתי-הקפה ולבוטיקים של דיונוגוף, שמו ליבם אליה, עומדת לעבור מן העולם.

היכן בילו באותם הימים? בקולנוע ג'ורנינה שבבני-יהודה (מול המקום בו שר-כן כיום בית אל-על), רקדו בסמדר על שפת הים, ישבו על חוף הים בשלווה ול-לא חשש, עד השעות הקטנות של הלילה. לתו"ל לא נסע אהרון מאז עלה ארצה, לפני 52 שנים. יש לו בניים בארצות-הברית. בניו יצאו לטייל בחו"ל, אך הוא אינו מבין מה טעם יש לנסוע לחו"ל. "וכי המכוניות נוסעות בחו"ל עם גלגלים למעלה, או שמא אנשים הולכים שם על הראש?" הוא מקשה. "אם לא, או אין מה לחפש שם?!" עולם מודרני? "ישראל מר-דרנית דייה עבורו, והוא מסתפק במראות הארץ."

בשכנות לגדולי האומה

ב ניתיים המשיך לסחוב את שקי ה"נעליים על אופניו. אין לו צורך במכור גית עד עצם היום הזה. "שני שקי נעליים מעמים משני צידי האופניים, שק מלפנים, שק מאחור, ואני באמצע." והרי כלי-תחבורה.

אהרון נזכר בהפצצות האיטלקים במיל-המתי-העולם השנייה, וזוכר שפצצה נפלה על הבית שממול, ברחוב פרישמן. אין אמונה בערבים, הוא טוען מנסיונו, ומרי-סיף, "ערבי — 40 שנה בקבר — אל תאמין בו."

מסיבות כלכליות השכיר אהרון את ה"סנדלרייה בתור מספן לפלוגני, והתקין את הצריף הפינתי פבית-מלאכה.

הסביבה התפתחה. גדולי האומה התגור-רו בשכנות: שלונסקי וביאליק, גולדה מאירסון (מאיר) ולוי שקולניק (אשכול).

במשך השנים התייקר מחירו של המיגר-רש. העירייה החלה לוחצת על מישפחה

להלך סביב כרצונו ולעשות ככל העולה על רוחו.

אימרה זו שימשה נר לרגליו כל הש"נים, וכעת, אחרי התנהגות זו של בעל-הבית, הוא החליט — וביצע. כעבור חצי-שנה, בחנוכה, קנה את המגרש, ששטחו 465 מ"ר, בסכום של 170 ל"י, מסוחר בשם גודד שקנה אותו מערבים. "הסכום גבוה מדי", אמרו לו כולם, והוא רק אל סוחר-הרקקעות שממנו קנה את המיגרש, על-מנת לבקש את כספו חזרה, אך הסוחר לא היה מוכן לבטל את העסקה.

אהרון בנה על המיגרש צריף-עץ למ"גורים, וכעבור כשנה, ב-1933, הקים עליו את בית-המגורים הנוכחי. הבנייה עלתה כשלוש-מאות ל"י, אותן השיג במשכנתה.

המיגרש שכן צפונית לבניינה הצפורניים ביותר של העיר. סביבו התרעע כרם בין מה שהוא כיום רחוב בוגרשוב לשד' קק"ל (כיום שד' בן-גוריון). רק שנתיים מאוחר יותר התחילו לבנות את רחוב דוב הון, שבינתיים היה רק בור גדול (כדי לסלול כביש מילאו את הבור עפר). בחזית הבית בנה מיבנה קטן ששימש לו כסנדלרייה. הוא סיפק נעליים לבית-הספר החקלאי מיקוה-ישראל עד שנת 1944. את הצריף-הבית ניצלה המישפחה לגידול ירקות, תרנגולות, ברווזים ושפי-נים לצרכיה.

כשצריכים היו בשר, היו הולכים לשוחט ברחוב טבריה, ושוחטים את התרנגולות. היה לו לאהרון יבול טוב של כרוב, 150 ראשי-כרוב מכר לבעל הקפה ברחוב ברי-גרשוב פינת בן-יהודה.

במשך השנים הוליד אהרון שיבעה יל-דים, שישה בנים ובת. לבעיות כלכליות, בעיות של פרנסה, היה או לאהרון פתרון פשוט — עבודה! הוא עבד ביום בסנדל-ריה, ובלילות היה הולך לשמור במיגרש-המכוניות שברחוב ריינס (מיגרש הקיים עד עצם היום הזה).